

Határon túli tanulmányutak diákoknak

- Csete Örs előadása a Magyar Szakképzési Társaság
2009. április 21-én rendezett éves konferenciáján –

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Egy olyan programról kívánok beszámolni Önöknek, amelyet a szakoktatást támogató Apáczai Közalapítvány ebben az évben fog megindítani, és amelynek tudomásunk szerint nem volt párja Magyarországon az elmúlt 15-20 évben.

Mielőtt azonban erről szólnék, engedjék meg, hogy röviden bemutassam az Apáczai Közalapítványt, amely most ünnepli tíz éves fennállását, és amelynek alapfeladata a határon túli magyar nyelvű felsőoktatás, szakoktatás és felnőttképzés támogatása. Közalapítványunkat nyolc tagú kuratórium vezeti, melynek egyik tagja egyúttal a Szakképzési Társaság jelen lévő alelnöke is, König Sándor. Az ő személye is erősíti azt, hogy a Közalapítvány kiemelkedően preferálta és preferálja támogatás-politikájában a szakképzést, legalábbis amióta Igazgató Úr a kuratóriumunk tagja. A közalapítványnak a Munkaerő-piaci Alap a legfőbb forrása: tíz év alatt összesen öt és fél milliárd forintot fordíthattunk a szomszédos országok magyar oktatásának támogatására. Néhány mondat arról, mire fordítottuk ezt a hatalmas összeget.

A határon túli magyar nyelvű felsőoktatásra közel kétmilliárd forintnyi támogatást adott a közalapítvány. Alapigazság, hogy nincs magyar nyelvű felsőoktatás magyar nyelvű tankönyvek, jegyzetek nélkül, ezért számos ilyen kiadvány megszületéséhez járultunk hozzá. Például magyar nyelvű orvosképzés a szomszédos országok közül egyedül Marosvásárhelyen van. Az ott végzett orvosok jelentős százaléka Magyarországon vállal munkát. Valószínűleg Önök is találkoztak már életükben - bár valószínűleg nem tudták - olyan orvossal, aki Erdélyben végzett. Nem kell magyarázni, mennyire fontos, hogy ezek az orvosok magyar nyelvű szakkönyveket is használhassanak a tanulmányaikhoz. Közalapítványunk sokat segített nekik egyetemi jegyzeteik kiadásának támogatásával, sőt, orvosi szakkönyvtárak épületét is a mi hozzájárulásunkkal vásárolhatták meg. Jelentős a felsőoktatás háttérintézményeinek támogatása is például ingatlan-beruházásokkal, mint a Kárpátaljai Tanárképző Főiskola könyvtárának kialakítása. Nem véletlenül nevezték el közalapítványunk névadójáról, Apáczai Csere Jánosról a főiskola gyönyörű olvasótermét Beregszászon. Rajtuk kívül számos könyvtárat, kutatói háttérintézményt, gyakorlati képzési helyet hozhattak létre partnereink abból a bő egymilliárd forintból, amit oktatási célú ingatlanokra fordítottunk. A felsőoktatásban igény volt rá, ezért támogattuk magyarországi egyetemi oktatóknak a határon túli vendégtanári működését is. Így például művészembereket a Színház- és Filmművészeti Egyetemen oktatói közül, hogy kurzusokat tartsanak az erdélyi színészképzés számára. Általunk jutott számos több millió forintos kísérleti eszköz többek közt a kolozsvári a Babes-Bolyai Egyetemre, ami a magyarokat legnagyobb számban képző állami tudományegyetem. És ezeket az eszközöket nemzetiségtől függetlenül használhatja bárki, akinek tanulmányaihoz szüksége van rájuk. Mindenki tudja, honnan kapták, mert a rajtuk lévő matrica jelzi, hogy Magyarországról származnak.

Ami a szakoktatást illeti, a határon túli magyar nyelvű képzés legjelentősebb magyarországi támogatója közalapítványunk. Bő kétmilliárd forintot jutathattunk eszközvásárlásokra, tanműhely és kollégium építésekre, minőségbiztosításra, ösztöndíjakra. Egy kárpátaljai szakiskolában az

egyik tantermet varrógépekkel szereltük fel, tanúja voltam az átadáson, mikor megérkezett a település varrodájának a tulajdonosa, aki foglalkoztatni kívánta a tanműhelyből kikerülő lányokat. Aztán csak ámult-bámult, mert jobb varrógépeket sikerült ide juttatni, mint amilyeneket ő használ az üzemében. Ezt azért fontos megemlíteni, mert számos magyarországi támogató az gondolta, hogy a levetett Pentium 2-es számítógép is jó lesz még a szomszédos országokba. Holott teljesen más a helyzet, többek közt az Apáczai Közalapítvány támogatásának is köszönhetően. Az eszközök gyakran semmivel sem rosszabbak, mint Magyarországon. Például csak tavaly öt nagyteljesítményű számítógép vezérelt esztergát és marógépet vásároltak segítségünkkel, míg tíz évnyi működésünk során mintegy négyezer új, számítógépes munkaállomás megvételét támogattuk.

A felnőttképzés a harmadik fő iránya a támogatásainknak. A szomszédos országokban a magyar nyelvű felnőttképzés legelső támogatója az Apáczai Közalapítvány volt. Azért is érdemes ezt megemlíteni, mert még jelenleg sem olyan a felnőttképzés kiépítettsége ezekben az országokban mind törvényi, mind szervezeti szinten, mint amilyen a jelenlegi magyarországi gyakorlat. Ezen területen a tudás átadására erős az igény mind a mai napig. Egy székelyudvarhelyi szakiskola ácsokat felkészítő felnőtt képző tanfolyamán elmondta nekem a képzés vezetője, hogy a képzés középkorú résztvevői ácsként dolgoznak, mindig is ácsként dolgoztak, de nemrég szembesültek azzal, hogy erről nincs papírjuk. A támogatás lehetővé tette, hogy négyszáz órában ezek az emberek papírt is szerezhessenek a legendás székely ácsstudásuk mellé. A bő egymilliárd forintnyi felnőttképzési támogatásaink legjelentősebb része munkavállalók átképzésének támogatása volt.

Előadásom második felében rátérnék 2009-es tevékenységünkre. Programjaink két fő irányt céloznak meg: egy kutatási projektet és a „Tanulmányi kirándulás szakképző intézmények diákjainak” programot.

Egy rádióhír számolt be nemrég arról, hogy az Ipoly fölötti hidakat rendbe kell hozni, mert szép, szép, hogy egy közösséghez tartozunk, de ha 50-70 kilométerenként van csak átjárás a szomszédos országokba, akkor a valódi összetartozás előtt még számos akadály van azzal, hogy nincs út, híd, nincs átjáró. A magyar nemzetpolitikában az egyik fő cél a kapcsolatok létrehozása, erősítése. De nem csak a hidaknál, a közutaknál szükséges az akadálymentesítés, hanem az emberek között is. Mit jelent ez? Azt jelenti, hogy közalapítványunk számára támogatáspolitikai feladat az, hogy lehetőséget biztosítson arra egy magyarországi magyarnak, hogy kapcsolatba kerüljön egy szlovákiai magyarral, megismerjék egymást, találjanak közös érdeklődési területet, megbarátkozzanak. Értelemszerűen mind a ketten gazdagodnak, és ennek ezer hatása lehet az élet legkülönbözőbb területein.

Ehhez illeszkedik az egyik kutatási témánk, ami abból indul ki, hogy a magyar nyelvű szakképzés Magyarországgal együtt összesen öt országban van jelen, ami semmiképpen nem hátrány, sőt ellenkezőleg: rendkívüli előny és lehetőség. Nyelvi azonosság, ismerős környezet, és mégis más intézmény és más ország. Előfeltevésünk szerint érdemes megvizsgálni, hogy lehetséges-e elindítani egy olyan diákmobilitási programot, ami a szakképzés gyakorlati időszakában segíti az országok, intézmények közötti átjárhatóságot. Például a Sepsiszentgyörgyön cukrászatot tanuló gyerek jöhessen Budapestre szakmai gyakorlatra, illetve egy faipari szakmában tanuló magyarországi gyerek mehessen akár Székelyudvarhelyre szakmai gyakorlatra. Lényeges, hogy ez ne pusztán a két iskolaigazgató jóindulatán vagy barátságán múljon, hanem rendszerszerű és akkreditív legyen. Ebben a kutatásban azt vizsgáljuk, hogy

miként lehetne ezt megvalósítani a diákok és a szakoktatók szintjén.

A másik kutatási témánk ahhoz kapcsolódik, hogy a szomszédos országokban gyerekek ezrei vesznek el a magyarság számára évente, mert olyan helyen laknak, ahol a magyarság teljes kisebbségben, vagy ahogy ott mondják, szórványban él. Élhetnek kis falvakban, de városi szórványban is, például Temesváron, ahol nem magyar nyelvű iskolákba járnak, és így sodródhatnak a beolvadás, az asszimilálódás felé. Kutatási programunk annak vizsgálatára irányul, hogy vajon vannak-e ebben a szórványnépességben olyan fiatalok a szomszédos országokban, akik szakképzésre, a szakképesítés megszerzésére elhozhatók Magyarországra, és akik hajlandóak is idejönni tanulni. Magyar nyelven kaphatnak nálunk szakképzést és a végén ha itt maradnak, jó, ha hazatérnek, úgy is jó.

Előadásom utolsó részében arról szólnék, amiért itt vagyok. A Munkaerő-piaci Alaphoz decemberben több pályázatot is benyújtottunk, és őszinte örömünkre az egyik pályázatunk nyertesnek bizonyult. Ez a pályázat arra irányul, hogy mintegy négyezer magyarországi szakoktatásban tanuló diákot, és kétszáz oktatót tanulmányi kirándulásra vigyünk Szlovákiába és Romániába, a résztvevők számára díjmentesen azaz ingyen. Elképzelésünk szerint olyan szakmát képző iskolákba visszük a jelentkezőket, amelyek hasonló profilúak az övékhez. Ismerjék meg egymást a gyerekek, menjenek be egy másik állam olyan oktatási intézményébe, ahol szintén magyarul oktatnak. Egy másik fontos eleme ennek a programnak, hogy kétszáz oktató kollégát kísérő tanárként szeretnénk kiutaztatni. Ennek kapcsán azon gondolkodunk, hogy miként lehet a magyarországi tanártovábbképzés rendszerébe beépíteni a „határon túliságot” (például, hogy az utazás előtt ennek a kétszáz kollégának némi alapinformációt adjunk a szomszédos országokról, az ott élő magyarságról, az ottani képzésről).

A fenti projekt előkészítése keretében két héttel ezelőtt valamennyi magyarországi és határon túli magyar tanítási nyelvű szakiskola igazgatójának küldtünk egy kérdőívet az Apáczai Közalapítvány nevében, a Szakképzési Társaság ajánlásával. A magyarországi iskolák 15%-tól jött válasz, a határon túli intézmények 62%-a válaszolt, így mindösszesen 208 intézmény jelzett vissza megkeresésünkre. Néhány alapadaton túl elsősorban a szomszédos ország magyar iskoláival létező testvériskolai kapcsolatok érdekeltek minket. Sokan nyilatkoztak a válaszadók közül úgy, hogy nekik a szomszédos országokkal nincs testvériskolai kapcsolatuk, nincs társintézményük, de van holland, német, francia, vagy más partnerük. A 208 kérdőívet kitöltő magyarországi és határon túli iskolából 41 iskola között van intézményi kapcsolat. Magyarországon az egy szakiskolára jutó testvérintézményi kapcsolatok száma 1,2, ez a szám Romániában 1,9, Szlovákiában 1,8. Összességében úgy becsüljük, hogy határon túli magyar kapcsolattal a magyarországi szakiskoláknak csupán 18-20 százaléka rendelkezik. Mit jelent mindez? Egyrészt azt, hogy a határon túliak továbbra is jobban figyelnek ránk, mint amennyire mi rájuk. Másrészt pedig azt jelenti, hogy az Apáczai Közalapítványnak feladatai vannak ezzel kapcsolatban, mert a magyar kormány azért alapította és tartja fenn, hogy a magyar-magyar kapcsolatok építését elősegítse.

2009 végén, 2010 elején írjuk ki a pályázatot, hogy minél több kapcsolat épüljön a magyarországi és a határon túli szakképző intézmények között. Ez a pályázat egy tanulmányi kirándulásra szól, és magyarországi szakiskolák pályázhatják meg. Ne csak hidak épüljenek magyarországi és a határ túloldalán található települések között, hanem az ismeretségek, barátságok is újraépüljenek az ott és itt élő magyar emberek közt! Kérem, vegyenek részt ebben a munkában, és pályázzanak!